

Mythen rond het openbaar bestuur

Door MICHIEL DE VRIES

De mythe wil dat de overheid bemoeizuchtig is, maar het tegenovergestelde is het geval. In de klassieke oudheid was het afleggen van verantwoording en controle alleen aan de orde als zich een ernstige situatie voordeed. Het handelen van de bestuurder moest worden verantwoord. Er was een duidelijke hiërarchie tussen degene die ter verantwoording werd geroepen en degene die hem of haar ter verantwoording riep.

De beoordelingscriteria waren duidelijk. Straf en sancties waren onvermijdelijk voor degene die fouten had gemaakt, dan wel voor degene die iemand anders daarvan te onrechte beschuldigde.

Door de eeuwen heen is dit veranderd. Er is nu continue verantwoording: vooraf, achteraf, van superieuren naar ondergeschikten, ook zonder reële klacht maar ook zonder concrete beoordelingscriteria en uiteindelijk zonder sancties.

Er wordt meer papier rondgeschoven, maar dat is geen controle. Het proces is verworden tot een ritueel. Een ritueel dat besluitvormers het idee geeft dat zij beslissingen nemen zoals het hoort.

Dat is echter niet het geval. Adviesrapporten worden gewijzigd, ongewenste uitkomsten terzijde gelegd en alternatieven gesaboteerd. Kritisch advies wordt als bedreigend gezien en genegeerd. In de moderne praktijk is controle ook betekenisloos geworden omdat er geen gevolgen aan worden verbonden.

Zo dient sinds 2002 elk ministerie te rapporteren over wat het in het voorafgaande jaar heeft gedaan. Dat was bedoeld om de derde woensdag in mei te veranderen in 'woensdag gehaktdag'. Ministers zouden verantwoording afleggen over wat zij wel en niet hadden bereikt met en dat kon politieke consequenties hebben.

Maar 'gehaktdagen' hebben tot nu toe niet plaatsgevonden. Een aantal fractievoorzitters was dit jaar bij de bespreking in de Tweede Kamer zelfs niet eens aanwezig. Mijn conclusie is dat deze praktijk toe is aan heroverweging. Er is niet te veel, maar juist te weinig controle.

Dat decentralisatie van beleid alleen maar positieve effecten heeft, is ook zo'n mythe. Liever Nederlands dan Europees beleid en liever lokaal dan nationaal. Een argument is dat dit het beleid dichterbij de burgers brengt en publieke participatie bevordert.

Het ontbreken van kennis over het openbaar bestuur leidt tot mythen. Als die worden veralgemeeniseerd, leidt dat, zoals we bij het referendum weer eens hebben gezien, tot angst voor en afkeer tegen de overheid.

Nu gaat ook niet alles goed bij de overheid, maar als de kritiek gebaseerd is op zulke mythen, dan liggen foute oplossingen op de loer. Oplossingen die de kritiek slechts doen toenemen waarbij alles wat fout gaat aan de overheid wordt verweten. En dat is verre van terecht.

Prof. dr. M.S. de Vries is hoogleraar Bestuurskunde aan de Radboud Universiteit Nijmegen.